

КАРЕЛ ЧАПЕК

ХАМЛЕТ, ПРИНЦ ДАТСКИ

Превод от чешки: Григор Ленков, 1968

chitanka.info

ХАМЛЕТ, ПРИНЦ ДАТСКИ^[0]

СЦЕНА X

(Розенкранц и Гилденщерн излизат)

Хамлет

Един миг само, мили Гилденщерн,
почакай, Розенкранц!

Розенкранц

Кажете, принце?

Гилденщерн

Желаете ли нещо?

Хамлет

Да запитам.

Как, казахте, дворцовия спектакъл,
тази трагедия за краля отровител —
подейства ли на краля?

Розенкранц

Страшно, принце...

Хамлет

Наистина ли?

Гилденщерн

Той не бе на себе си.

Хамлет

Ами кралицата?

Розенкранц

Тя свист загуби.

Хамлет

А другите?

Гилденщерн

Кои, Ваше височество?

Хамлет

Например вие, също и велможите,
и дамите придворни — всички зрители
във залата. Не казаха ли нещо?

Розенкранц

Не, принце.

Гилденщерн

Всички се вживяха тъй,
че думичка не можеха да кажат.

Хамлет

Ами Полоний?

Гилденщерн

Той се бе разхлипал.

Хамлет

Велможите?

Розенкранц

Велможите ридаеха.

И аз самият не сдържах сълзите си
и зърнах как с ръкава Гилденщерн
скри влагата предателска в очите си.

Хамлет

Ами войниците?

Гилденщерн

Извръщаха глави,
за да прикрият силното вълнение.

Хамлет

Та мислите, че таз писца имаше...

Розенкранц

Голям успех.

Гилденщерн

Наистина заслужен.

Розенкранц

Прекрасен план.

Гилденщерн

А и каква динамика!

Хамлет

Хм, може би тя има слабости...

Розенкранц

Простете, принце, но какви?

Хамлет

Например...

Че можеше да се желае още.
Актъорите играха, както могат,
но кралят им не беше твърде крал,
убиецът — убиец. Господа,
да бях убиец аз, тук, при Хеката^[1],
засрамил бих навярно и убийците!
Сами съдете!

(Играе.)

Розенкранц

Принце, изумително!

Гилденщерн

Великолепно!

Розенкранц

Някой би помислил,
че сте видели някога убиец
да върши своето ужасно дело.

Хамлет

Не, Розенкранц, това живее в мен —
зашо и как? Кой знае? Ш-шт,
елате по-близо. Хамлет...

Гилденщерн

Принце?

Хамлет

...има тайна.

Розенкранц

Ах, принце, вярно ли?

Хамлет

Голяма тайна.
Не за велможите, но за ушите
на верните другари!

Гилденщерн

Моля, принце!

Хамлет

Не принц...

Гилденщерн

Ваше височество!

Хамлет

...не, само Хамлет!

Гилденщерн

Щом настоявате ...

Хамлет

Тъй, слушайте
и запазете чутото за себе си,
тъй както съм решил.

Розенкранц

Кажете, принце?

Хамлет

Аз искам да играя.

Розенкранц

Тъй ли, принце?

Хамлет

Решил съм вече, Розенкранц. От утре
ще тръгна с тази трупа по света.
От град на град тя ще представя пиесата
за краля славен, който бил убит,
и за убиеца му, настанил се
на трона му и в топлото му още
съпружеско легло; и за кралицата —
вдовица едномесечна — която
спи в потното омазнено легло
с убиеца, злодея и крадеца
на чуждо кралство... Колкото по мисля,
все по ме блазни неговата роля.
Да го разкрия в цялата му мерзост —

развратна, подла, змийска креатура —
която всичко заразява с краста —
каква чудесна роля! Но по-инак
от оня скитник трябва да играя —
игра добре, но не намери сили
за толкоз зло. За крал е подходящ,
но много за подлец не му достига.
Уви! Как тази роля бих играл,
как в лигавата му душа се бих вживял,
за да изстискам до последна капка
човешката поквара! Чудна роля!

Гилденщерн
И чудна пиеса.

Хамлет
Не е много лоша...

Розенкранц
Чудесна!

Хамлет
Трябва да се доизпипа...
Навярно пак към нея ще се върна,
тя заслужава; тоз предател крал,
тоз гнусен, низък, уродлив характер
безкрайно ме привлича. Мили Розенкранц,
ще пиша драми.

Розенкранц
Фантастично, принце!

Хамлет
Ще пиша. Имам толкова сюжети —
подлеца крал е първият. А друг —
за подлизурките и подлите велможи...

Розенкрранц

Чудесно, принце!

Хамлет

Третият: комедия
за стар и оглупял камериер...

Гилденщерн

Добър сюжет!

Хамлет

Четвъртият ще бъде
пиеса за едно момиче.

Розенкрранц

Как?

Хамлет

Е, пиеса.

Гилденщерн

Пак благодатна тема.

Розенкрранц

Поетична.

Хамлет

А Хамлет — Хамлет ще твори. На трона подлецът ще дере без нож народа, велможите ще кършат гръб, а Хамлет все ще твори; войни; ще страдат слабите, ще властват силните. А Хамлет — Хамлет все ще твори, наместо — скочил — нещо да стори с гняв.

Гилденщерн

Какво, о, принце?

Хамлет

Знам ли?

Какво се прави срещу подла власт?

Розенкранц

Че нищо, принце.

Хамлет

Нищо ли?

Гилденщерн

Е, да,

в историята има и мъже:
поставят се начело на народа
и с думи или с пример го увличат
с борба властта продажна да свали.

Розенкранц

Но туй в историята само става.

Хамлет

В историята само, а твърдите,
че с думи можеш хората да вдигнеш.
А мъката е няма. Някой трябва
по име всичко тук да назове:
това е гнет, това пък е безправие,
над вас се върши мерзко престъпление
и този, който ваш крал се нарича,
е шут, крадец, убиец и развратник —
не е ли тъй? Но ако сте мъже,
спокойно ли ще носите срама,
не ще ли грабнете тояга, меч
или позорът чер ви е скопил,
нима сте роби и затуй търпите
безчестие?

Гилденщерн

Красноречив сте, принце.

Хамлет

Красноречив!? Тогава да изляза
и както в миналото глас народен
да стана аз?

Розенкранц

На своя принц е предан
народът.

Хамлет

Да го поведа и трона
прогнил да срина?

Гилденщерн

Принце, моля,
това е политика.

Хамлет

Странно чувство —
такава тежка цел да си поставиш...
Благодаря.

Розенкранц

Не ще ви пречим, принце.

(Розенкранц и Гилденщерн излизат.)

Хамлет

Да бъдеш или да не бъдеш — ето
въпросът. А щом бъдеш ти — какъв?
Да бъдеш принц! Край трона да стоиш
с усмивка, най-лоялният велможа!
Зашо не върху трона? Там е друг

и трябва да го чакаш да умре,
да се съсири черната му кръв...
Или гърдите му да прободеш,
за бащината смърт да отмъстиш!
На майчиното ложе да измиеш
срама! Защо се колебая? О, не, не.
Ще впия поглед в мерзкото лице,
в развратната уста, в очите влажни:
разбрах те кой си, пипнах те сега,
сега бих могъл да опитам тайно
муциуната ти сам да разкрася!
Да бях актьор, веднага бих разбулил
тук всичкото му тайно, скверно зло,
прикрито под усмихнатата морда.
Това ме мами... Но това лице
връстниците ми ще познаят само —
а после никой. По-добре навеки
да го изоблича ведно с ония
чудовища, ведно със всичко гнило,
с което в Дания е обкръжен.
Но аз съм и поет! И ще напиша
присъда зла, която ще пребъде
през вековете и с нетленен пръст
ще сочи този гноен цирей... Виж ти,
какъв дар слово! Но не е ли жалко
да го хабя единствено за мен?
Да събера народа на пазара
и да говоря... Той не е от кал
и думите ми в него ще родят
срещу тирана буря безпощадна...
Това ме мами, мами... Но след туй
не бих могъл да сторя нищо... Жалко!
Какъв актьор бих бил! Но ако бях,
ще мога ли да предизвикам буря,
която срива тронове? А после
как бих написал бъдните си драми?
Тогаз — по дяволите! Чрез игра ли

да съмъкна маската му аз или
над прага като прилеп да го прикова?
Или с народа разярен от трона
да го сваля? Какво тогаз, какво?
А ако само си внушавам, че желая
да отмъстя? Защо да съм актьор,
единствено за да го демаскирам?
Щом трябва да играя, ще играя,
защото туй е в мен, защото трябва
да пресъздавам хора — все едно
добри или жестоки! Него бих
играл с най-много страст — и още как!
Актьор да бъдеш! Или пък да пишеш,
но не за мъст, а само за разтуха,
щом вдъхваш ти на думите живот.
Защо да пиша само? И защо
да не говоря? Да съм вожд народен
и да говоря, както пее птичка —
тъй хубаво и пламенно, че сам
да бъда убеден и да повярвам,
в това, което казвам! Да съм нещо —
това е то изкупващата дума!
Да съм актьор! Поет или пък просто
да тръгна със народа си? Какво?
О, божове, какво да избера?
Или да бъда Хамлет? Ax, какво
бих сторил, ако бях аз нещо? Да,
ала какво? В туй тъкмо е въпросът.

1934

[0] ХАМЛЕТ — апокрифна преработка на прочута сцена от едноименната Шекспирова трагедия. Полоний, главен камериер, и дворяните Розенкранц и Гилденщерн са герои от същата пиеса. ↑

[1] ХЕКАТА — старогръцка богиня, на която Зевс дал власт да допринася за успеха на най-различни начинания и да се намесва във всички части на вселената. Смятана е била за всемогъща магьосница,

за патронка на магията и е била представяна във вид на същество с ужасяваща външност. ↑

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на **Моята библиотека** и нейните всеотдайни помощници.

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.